

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3048/2020. (III. 2.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Varga Zs. András* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Szívós Mária* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Veszprémi Törvényszék 3.Bf.800/2018/5. számú végzése alaptörvényellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselő (*dr. Hetzmann Albert* ügyvéd) útján eljárva, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Veszprémi Törvényszék 3.Bf.800/2018/5. számú végzésének alaptörvény-ellenességét, és az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján semmisítse meg azokat. Az indítványozó álláspontja szerint a döntések ellentétesek az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében rögzített véleménynyilvánítás szabadságával.
- [2] 2. Az indítványra okot adó ügyben az indítványozó, aki az elkövetés időpontjában települési polgármester volt, a képviselőtestület egyik ülésén szólalt fel egy új ravatalozó tervezési folyamatával kapcsolatban. Felszólalásában a sértett közösségi oldalán terjesztett álláspontot „vírusnak” nevezte. A felszólalás egésze azt az információtartalmat hordozta, hogy a sértett álláspontja kihatással van másokra, így befolyásolja az önkormányzati döntéshozatalt. A képviselőtestület ülését a helyi televízió közvetítette, így a felszólalás előre meg nem határozható számú sértett számára hozzáférhetővé vált.
- [3] A sértett magánvádat emelt, amelyben kijelölés folytán a Veszprémi Járásbíróság járt el. A megállapított (az eljárás szereplői által egyébként nem vitatott) tényállás alapján a Veszprémi Járásbíróság a 4.B.1054/2018/12. számú ítéletében az indítványozót bűnösnek mondta ki becsületsértés vétségében, és megrovásban részesítette.
- [4] Az elsőfokú bíróság értékelése szerint az indítványozó azzal a kijelentéssel, hogy „megérkezik a [sértett neve]-vírus”, a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használt, azzal pedig, hogy ezt a képviselőtestület nyilvános ülésén tette meg, tudva, hogy a helyi kábeltelevízió a képviselőtestületi ülést vágatlanul leközi, lehetővé tette azt, hogy a becsület csorbítására alkalmas kifejezést előre meg nem határozható számú személy ismerje meg (Indokolás 3–4. oldal).
- [5] A bíróság figyelembe vette, hogy a becsület csorbítására való alkalmasságot nem a sértett egyéni megítélése szerint, hanem az alapján kell megítélni, hogy objektív értelmezés szerint alkalmas-e a becsület csorbítására. A bíróság az indítványozó felszólalásának több elemét nem tekintette e mérce alapján a becsület csorbítására alkalmasnak, csupán a sértett „vírussal” való azonosítását. A bíróság megállapította azt is, hogy mind az indítványozó, mind a sértett közszereplő, akik fokozottabban kötelesek túrni a kritikai véleményeket. Ugyanakkor

ügy ítélte meg, hogy a használt kifejezés öncélú volt, a vitát nem vitte előre, hanem kizárólagos célja a sértett megalázása volt. Erre tekintettel a sértettet becsületsértés vétségében marasztalta.

- [6] Az indítványozó fellebbezése folytán eljáró Veszprémi Törvényszék a támadott döntésben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta, lényegét tekintve a járásbíróság érveit elfogadva.
- [7] A törvényszék végzésével szemben az indítványozó alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Az indítványozó szerint a döntés sérti az Alaptörvény IX. cikk (1)–(2) bekezdésben rögzített szabadságait. Érvelésében előadta, hogy a közéleti kommunikációnak magasabb szintű védelmet kell élveznie, amelyben bizonyos fokig a túlzások, provokációk is beletartozhatnak. Álláspontja szerint, ha a közlés a közéleti vitához hozzájárul, akkor a közélet szereplőinek fokozott tűrési kötelezettségük van, és a szólásszabadságot kell előnyben részesíteni. Vitatta az indítványozó, hogy közlése öncélú lett volna, ami a társadalmi vitát nem viszi előre. Ezekre tekintettel az indítványozó kérte a támadott döntés megsemmisítését.

II.

- [8] Az Alaptörvény érintett rendelkezése:

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

[...]

(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.”

III.

- [9] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz megfelel-e az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.
- [10] 1. Az Abtv. 27. §-a alapján az „alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés
- a) az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és
- b) az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva”.
- [11] Az Abtv. 30. § (1) bekezdéséből következően az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani. Az Abtv. 52. § (1) bekezdése pedig rögzíti, hogy az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia, melynek részleteit az (1a) és (1b) bekezdések szabályozzák.
- [12] Az indítványozó megjelölte a jogosultságát, valamint az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés], az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérve az Alkotmánybíróság eljárását. Megjelölte továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírói döntést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezését [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítványban kifejtette az Alaptörvényben foglalt jog sérelmének mibenlétét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont], és kifejezetten kérte a vonatkozó bírói döntés megsemmisítését [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [13] Az indítványozónak a támadott döntést 2019. március 21-én kézbesítették, és az alkotmányjogi panaszbeadvány 2019. május 17-én – az Abtv. 30. § (1) bekezdésben rögzített határidőn belül – került benyújtásra. Megállapítható továbbá, hogy a Veszprémi Törvényszék ítéletével szemben nem állt további rendes jogorvoslat az indítványozó rendelkezésére.
- [14] 2. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről elsőként lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [15] E tekintetben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügy az Alaptörvény IX. cikkében biztosított véleménynyilvánítás jogával összefüggésben vetette fel azt a kérdést, hogy hol húzódik a véleménynyilvánítás szabadságának és a személyiség védelmének a határvonala.

IV.

- [16] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.
- [17] 1. Az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése értelmében „[m]indenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához”. A véleménynyilvánítás szabadsága kommunikációs jog. Az alaptörvényi védelem tárgya elsődlegesen az információ: demokratikus társadalom csak abban az esetben jöhet létre és maradhat fenn, ha lehetőség van arra, hogy a különböző (gyakran egymással ellentétes) vélemények a társadalmat formálhassák.
- [18] Az Alkotmánybíróság gyakorlata egységes abban, hogy a közéleti közlésekhez (amikor a megosztott információ a közülethez kapcsolódik) fokozottabb alaptörvényi védelem kapcsolódik. A 7/2014. (III. 7.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.) rámutatott: „a szólásszabadság különleges védelmet követel akkor, amikor közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. A közhatalom gyakorlásában résztvevő személyek védelmében a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb körű korlátozása felel meg a demokratikus jogállamiságból adódó alkotmányos követelményeknek.” (Indokolás [17]) Ugyanez a határozat azt is kimondta, hogy „[a] közügyek megvitatása körében elhangzó véleménynyilvánítás és a rá vonatkozó védelem fókuszában elsődlegesen nem a szóval érintett személyek státusza áll, hanem az, hogy a megszólaló valamely társadalmi, politikai kérdésben fejtette ki nézeteit. A közéleti véleménynyilvánításra vonatkozó alkotmányos szempontok eszerint egyfelől tágabb körben lehetnek irányadók, mint a közhatalom gyakorlóit vagy a hivatásszerűen közszereplést vállalókat érintő vélemények köre, másfelől viszont nem állítható, hogy a közéleti szereplőket érintő bármely – köztük a közügyekkel semmilyen kapcsolatban nem álló – közlést e szempontok szerint kell megítélni.” (Indokolás [47])
- [19] Az alkotmánybírósági gyakorlat nem csupán a kommunikáció tárgya (közéleti kérdés), hanem helyszíne alapján is kiemeli közléseket: a 3374/2019. (XII. 19.) AB határozat arra mutatott rá, hogy mivel az abban az ügyben felmerült vita „az Országgyűlésben zajlott, amely a parlamenti viták fő helyszíne, és mint ilyen, a parlamenti hagyományok alapján egy olyan helyszínek tekinthető, ahol a Házsabályban meghatározott fórumokon és csatornákon keresztül történő véleménynyilvánítás csak egészen szélsőséges esetben korlátozható, [ezért] a vitában részt vevőknek általánosságban is nagyobb tűrési kötelessége van a megfogalmazott kritikákkal szemben” (Indokolás [34]).
- [20] Kijelenthető tehát, hogy a közéleti (politikai) vita helyszínén zajló, közéleti kérdésben gyakorolt véleménynyilvánítási szabadság csak egészen különleges esetekben korlátozható.
- [21] 2. Az Abh. arra is rámutatott, hogy „a közéleti szereplőkre vonatkozó beszéd mindazonáltal a politikai véleménynyilvánítás központi alkotóeleme. A közügyek megvitatásának lényegi részét jelentik a közügyek alakítóinak tevékenységét, nézeteit, hitelességét érintő megnyilvánulások. A társadalmi, politikai viták jelentős részben éppen abból állnak, hogy a közélet szereplői, illetve a közvitában – jellemzően a sajtón keresztül – résztvevők egymás elképzeléseit, politikai teljesítményét és azzal összefüggésben egymás személyiségét is bírálják. A sajtónak pedig alkotmányos küldetése, hogy a közhatalom gyakorlóit ellenőrizze, aminek szerves részét képezi a közügyek alakításában résztvevő személyek és intézmények tevékenységének bemutatása és – akár rendkívül éles hangú – kritikája.” (Indokolás [48]) Az alkotmánybírósági gyakorlat is többször vizsgált olyan esetet, amelyben a véleménynyilvánítási szabadságra hivatkozással tett megnyilvánulás személyükben megsértett másokat, így az Alaptörvény IX. cikke kollízióba került az Alaptörvény VI. cikkében szereplő, jó hírnév tiszteletben tartására vonatkozó, valamint az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz való joggal.
- [22] A 3329/2017. (XII. 8.) AB határozat a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatra támaszkodva alakította ki azt a tetszet, amelynek első lépéseként azt kell vizsgálni, hogy az adott közlés közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Második lépésként a bíróságoknak azt kell eldöntenie, hogy a közlés tényállitásnak vagy értékítéletnek minősül-e: a közügyeket érintő értékítéletek szabad folyása biztosított, hiszen a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem igazolható. Végül vizsgálni kell, hogy a korlátozás nem lépte-e túl a véleménynyilvánítás határát: „a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel

szemben, amelyek célja pusztán megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jog sérelme okozása.” (Indokolás [30]–[32])

- [23] A 3322/2019. (XI. 26.) AB határozat hozzátette, hogy „a személyiségvédelem és a véleménynyilvánítás szabadságának ütközése során nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a véleménynyilvánítás során használt, az érintett becsületét sértő kifejezés önálló információs értékkel bír-e. Ha ugyanis ilyen információs érték nem állapítható meg, a kifejezés a közéleti vitát nem mozdítja előre, akkor a kifejezés nem élvezi az Alaptörvény IX. cikkének védelmét” (Indokolás [24]).
- [24] 3. A korábbiakban rögzítetteket az Alkotmánybíróság a jelen ügy kapcsán is irányadónak tekintette.
- [25] A bíróság által megállapított, az Alkotmánybíróság által felül nem vizsgálható tényállás szerint az indítványozó polgármesterként a települési önkormányzat képviselőtestületi ülésén a sértett tevékenységét „vírusnak” nevezte. Elsőként tehát azt kellett az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia, hogy ez a közlés a védett véleménynyilvánítás szabadságába tartozik-e, illetve közéleti közlésnek minősül-e.
- [26] A bíróság által megállapított kontextus értelmében az indítványozó ezt a kifejezést az önkormányzat hatáskörébe tartozó, fejlesztéseire vonatkozó, távlati terveivel kapcsolatba hozható témában mondta: az indítványozó és a sértett között egy beruházás szükségessége tekintetében volt vita. Ez a kérdés egyértelműen közéleti kérdés, így az ebben a körben tett megnyilvánulások a szólásszabadság fokozottabb védelmét élvezik. A védelmet erősíti az is, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlásának helyszíne a képviselőtestületi ülés volt, amely – az Országgyűléshez hasonlóan – a társadalmi viták elsődleges, kifejezetten erre a célra rendelt helyszíne.
- [27] Oszítja az Alkotmánybíróság a bíróság álláspontját abban is, hogy bár a sértett az őt sértő megnyilvánuláskor nem volt a település képviselője, az általa indított közösségi oldalon rendszeresen véleményt nyilvánított a közösséget érintő kérdésekben, így közszereplőnek minősült. A kommunikáció során tehát egy közszereplő egy másik közszereplőre vonatkozóan tett kijelentést, közéleti kérdésben, a közéleti viták lefolytatásának egy tipikus helyszínén. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a véleménynyilvánításra az Alaptörvény IX. cikkének különösen kiemelt védelme vonatkozik.
- [28] Jelen ügyben egyértelmű az is, hogy az indítványozó nem tényállítást, hanem értékítéletet fogalmazott meg; logikusan fel sem merülhet, hogy a sértett a szó biológiai értelmében vírus lenne.
- [29] A teszt alapján végül az Alkotmánybíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy az indítványozó által használt kifejezés „öncélú gyalázkodás” volt-e vagy a közéleti vitát előremozdító megállapítás, azaz volt-e önálló információs tartalma annak, hogy a sértett tevékenységét a víruséhoz hasonlította. E vonatkozásban az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy az információs tartalom meghatározásánál figyelembe kell venni a közlés célját, azaz azt, hogy mi volt az az üzenet, amit a véleménynyilvánító meg kívánt osztani.
- [30] A megállapított tényállás szerint az indítványozó a „vírus” kifejezéssel arra utalt, hogy a sértett befolyásolta más személyek, köztük képviselők magatartását, akik így véleményüket a sértettéhez igazították. A szóban forgó kifejezés nem pusztán személyt sértő gyalázkodás [mint pl. a 3093/2019. (V. 7.) AB végzéssel érintett esetben], hanem a sértett – személyét kétség kívül sértő, de – magatartásának közösségi hatására vonatkozó utalás. Erre tekintettel nem állapítható meg a közlés öncélú jellege.
- [31] Az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése szerint a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. Ez a rendelkezés a véleménynyilvánítás szabadságának határát jelöli ki, ez a határ ugyanakkor nem valakinek a megsértése, hanem az emberi méltóság megsértése. A személyiséget szubjektíve sértő, de az emberi méltóság sérelmét el nem érő kifejezéseket az Alaptörvény IX. cikke védi.
- [32] 4. A fentieket összegezve az Alkotmánybíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az indítványozó értékítéletet tartalmazó közlését – az eset körülményeit figyelembe véve – az Alaptörvény IX. cikke különösen kiemelt védelemben részesíti, amely korlátozásának legitim célja ugyan a személyiségvédelem, de jelen esetben, mivel a közlés nem volt öncélú gyalázkodás, a véleménynyilvánítás szabadságának a korlátozása aránytalan volt. Az általános hatáskörű bíróság az alapjogi kollíziót helyesen tárta fel, de az alapjogi kollíziót nem az Alaptörvény IX. cikkéből következő szempontok alapján mérlegelte, így az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy

a támadott döntés sérti az indítványozó véleménynyilvánítási szabadságát. Ezért az Alkotmánybíróság a Veszprémi Törvényszék 3.Bf.800/2018/5. számú végzését megsemmisítette.

Budapest, 2020. február 18.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [33] A véleménynyilvánítás szabadságának határainról többször kifejtettem álláspontomat, így most csak az alábbiakat tartom szükségesnek megjegyezni:
- [34] A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvénynek (a továbbiakban: Btk.) az ügyben alkalmazott tényállásai a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos korlátai. Ennek megfelelően általában tilos más becsületének csorbítására alkalmas kifejezés használata vagy tény állítása, mégpedig attól függetlenül, hogy a tény valós-e. A Btk. által állított korlátozás alól kivételt jelent, ha közügy megvitatásáról van szó, de akkor is csak közszereplőket érintően. A korlátozás alóli legtagabb kivétel – vagyis a szóhasználat és a tényállítás tekintetében a legnagyobb a szólás szabadsága – akkor, ha kifejezetten politikai vita „terepén”, az Országgyűlésben vagy a helyi önkormányzatok képviselő-testületének (közgyűlésének) ülésein, jelenlévő politikusok között zajlik. Hasonló a helyzet a választási kampányban.
- [35] Az már alaposabban vizsgálendő eset, ha az az Országgyűlésben vagy a helyi önkormányzatok képviselő-testületének (közgyűlésének) ülésein hangzik el valami, de nem jelenlévő politikust illetően. Ilyen esetben alaposabban vizsgálni kell, hogy a megszólás címzettje részese-e a közügyre vonatkozó vitának, közszereplő-e. Jelen esetben ilyen helyzetről kellett döntenem. A határozat mérlegelésével egyetértek, ezért a többségi határozat rendelkező részét és indokolását is támogattam.

Budapest, 2020. február 18.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [36] Az Abtv. 66. § (2) bekezdésben biztosított jogköröm alapján a következő különvéleményt csatolom a határozathoz.
- [37] Nem értek egyet a többségi határozatnak a Veszprémi Törvényszék 3. Bf.800/2018/5. számú végzését megsemmisítő rendelkezésével.
- [38] Az ügyben mindenekelőtt megállapítható, hogy az eljáró bíróságok helyesen azonosították az alapügyben felmerült alapjogi kollíziót, és a mérlegelésüket is az Alaptörvény IX. cikkére figyelemmel, azt meg nem sértve végezték el.
- [39] Álláspontom szerint a többségi határozat indokolásában szereplő tényállás eltér attól, amit az alapügyben eljáró bíróságok állapítottak meg az ügyben. Ugyanis a többségi határozat arra az álláspontra helyezkedett, hogy a „vírus” kifejezés az alapügy sértettjének a közösségi oldalán terjesztett álláspontját minősíti, valójában az az alapügyben megállapított tényállás szerint egyértelműen és kifejezetten a sértett személyére irányult.
- [40] Ezenkívül az ügyben – nézetem szerint – egyértelműen megállapítható, hogy a szóban forgó – az alapügy sértettjének személyét egyértelműen sértő – kifejezés használata nem mozdította elő a közéleti vitát, annak önálló információs tartalma nem volt, így az egy öncélú, gyalázkodó tartalmú közlésnek minősül.

[41] Mindezekre figyelemmel a kifejezés nem állhat a véleménynyilvánítás szabadságának a védelme alatt – amelynek az emberi méltóság védelme határt szab –, tehát az ügyben nem volt indokolt a bírósági döntés megsemmisítése.

Budapest, 2020. február 18.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/894/2019.

• • •